

ИЗЛОЖБЕНА ДЕЙНОСТ НА ВИЕНСКИ СЕЦЕСИОН.

ДОКУМЕНТ ЗА РАЖДАНЕТО НА СТИЛА.

Елена Георгиева, докторант катедра „Живопис“

Виенски сецесион е едно от многото родствени течения, които се зараждат в редица европейски страни, Русия и Америка в края на 19 и началото на 20 в. Групи художници, споделящи реакционното си настроение спрямо салонното изкуство, се обединяват в по-авангардни сдружения, подобно на френските независими салони¹.

Водеща характеристика на сецесиона е сливането и взаимното обогатяване на изящни и приложни изкуства и изравняването им като статус. Свободно се ползват похвати, материали и изразни средства от приложната в изящната сфера, което довежда до четливо изразено декоративно звучене. Характерен става орнаментът – флорален, геометричен (особено силно застъпен при *Виенски сецесион*). Линията – нежно виеща се, спираловидна, камшична, натуроподражателна или автономна – характеризира стила. Тя напуска формата на кавалетната творба, пропълзва по и отвъд рамката, украсява корнизи, парапети и колони, декорира фасади и интериори, дори преминава в конструктивен елемент – в строителството. Друга водеща характеристика на сецесиона е употребата на ярък тон в равни полета. Такива цветни полета има при мозайката и иконата, с тяхната семантична позлата и колоритен код, при царствените и разкошни емайл и витраж. Сецесионният артист се вдъхновява от Далечния изток, Китай, Япония, византийското и древноегипетското изкуство. При сецесиона започва да се говори за *тотален стил*. Това е нов термин, обозначаващ желанието за нейерархично реновиране на всички сфери на пластичните изкуства, архитектурата, интериорния дизайн, дизайна на книгата, плаката, дори дизайна на облеклото. „Умението да се съчетаят естетично и хармонично материали, техники, модулни елементи в такова вътрешно единство на разнородните компоненти, при което да оживеят като нов цялостен организъм“².

Името си *Виенски сецесион* заема по аналогия с *Мюнхенски сецесион*, който е основан пет

---

¹ През 1863 г. официалният парижки салон отхвърля работите на творци като Сезан, Мане, Уислър и др. Те правят своя независима *Изложба на отхвърлените*, а част от тях по-късно биват наречени импресионисти.

² Коева, Красимира, 2000. Сецесионът и неговият отглас в българската живопис. *Списание „Проблеми на изкуството“*. 2000. Бр.3, с. 18-28

години по-рано, и е ръководен от Ханс фон Щук. Наименованието сецесион се отнася към древноримското *secessio* (от лат. *отделяне*), когато непокорни римляни се оттеглят на един от седемте свещени римски хълма и заплашват да създадат втори Рим, ако исканията им не бъдат чути. Причините, довели до отделянето на *Виенски сецесион* от официалната *Асоциация на виенските артисти Künstlerhaus* са комплексни. Водещо е желанието на група автори да се дистанцират от академизма и салонното изкуство. *Асоциацията Künstlerhaus* е частна организация и притежава единствената изложбена зала във Виена, където императивно диктува подбора на излаганите творби. Невъзможността да се осъществи обмен на идеи под егидата на официалната асоциация *Künstlerhaus*, принуждава група художници да се дистанцират от нея. Така на 27 март 1897 г. се създава *съюз на австрийските творци – Виенски сецесион*³. В него участват художниците Йозеф Енгелхарт, Карл Мол, Густав Климт, Йохан Виктор Крамер, Коломан Мозер, Ото Вагнер и др. *Виенски сецесион* е отворен за новите явления в изкуството зад граница.

Изложбената дейност на сдружението *Виенски сецесион* е документ за събитията, довели до обособяването и развитието на стила. Всяка отделна изложба, която е подчинена на тематичен център, цели да повиши естетическата култура и да популяризира новите явления в изкуството във Виена и зад граница.

На първото заседание на новото сдружение, състояло се на 2 юни, 1897 г., се декларира твърдото решение да се инициира строежа на нова изложбена зала. Взима се решение и да бъде създадена печатна медия на дружеството. *Ver Sacrum* (лат. *Свещена пролет*) - красивото периодично издание на сецесиона, е гласът, който трябва да разнесе новината за идващата пролет в изкуството. В писмо до Густав Климт дизайнерът Алфред Ролер пише: „Всеки брой на *Ver Sacrum* е сам по себе си миниатюрна изложба, както и *Ver Sacrum*, в своята цялост, е мащабна такава“⁴. *Ver Sacrum* се издава в продължение на шест години – от януари 1898 г. до декември 1903 г. От 1898 до 1899 год. книжките излизат ежемесечно, а след 1899 г. – два пъти в месеца. Всички автори на сецесиона намират изява на страниците на списанието. То, заедно с каталозите от изложбите, проследява и документира развитието на сецесионната естетика във Виена (Фиг. 1).

Непосредствената необходимост от изложбена дейност на *Виенски сецесион*, която спешно да запознае публиката с новите идеи, налага първата изложба да се състои в наетата за целта *Gartenbaugesellschaft* – сграда на Градинарското общество (Фиг. 2). Водеща цел на тази

³ Hevesi, Ludwig. 1906. Acht Jahre Sezession. Kritik-Polemik-Chronik. Wien: Carl Konegen, 1906. p. 1

⁴ Nebehay, Christian M. 1987. Ver Sacrum 1898 – 1903. New York: Rizzoli, 1987. p. 212

първа изложба, е да се подчертае международното значение на сдружението. Сред гостуващите автори са Уолтър Крейн, Арнолд Бьоклин, Йожен Кариер, Макс Клиндер, Макс Либерман, Пиер Пюви дьо Шаван, Алфонс Муха, Огюст Роден. Такова брилянтно международно представителство има огромна роля за по-нататъшните търсения на местните автори. Отделно, те възвисяват интелектуално и разширяват светогледа на публиката, уморена от „провинциалното“ изкуство.

Първата изложба на сецесиона се открива на 26 март 1898 г. и продължава до 20 юни. Плакатът за изложбата е изработен от Густав Климт. На него е изобразена победата на Тезей над Минотавъра. Темата е красноречиво подбрана. Сецесионът срещу статуквото и цензурата, макар цензурата отново да се проявява, принуждавайки Климт да покрие голотата на изображения Тезей със стилизирано дърво (Фиг. 3). На втора страница в каталога от изложбата представителите на сецесиона заявяват: „Ние ще се борим неуморно, докато изкореним стагнацията във Виена“. Сред чуждестранните участници прави впечатление италианският символист Джовани Сегантини, представен с десет творби. Той силно повлиява на художниците от *Виенски сецесион* в техните творчески търсения. Три години по-късно той излага в сградата на сецесиона цикъла си картини *Злите Майки*. За творбите на Сегантини Херман Бар твърди, че са сред най-великите произведения на модерната живопис⁵. *Злите майки* действително са разтърсващи творби. В серията картини се разглежда темата за жени, които отхвърлят това, което се счита за тяхна естествена предопределеност – майчинството. Творбите могат да бъдат тълкувани като проява на декадентската атмосфера и образа на *Femme-Fatale* – жена, водена от сексуалния си нагон, свободна, смъртоносна.

На тази първа изложба на сецесиона са изложени и произведения на изкуствата и занаятите, следвайки повелята на “Югендцил” за равенство между видовете изобразителни изкуства. Важно нововъведение, което става факт на тази изложба е, че творбите на всеки автор биват представени в група и отделно от другите автори, а картините се поставят на нивото на погледа, за да имат пространство около себе си и да бъдат възприети в цялост, а не, както е ставало преди това – да покриват стените от горе надолу.

Макар международните участници да доминират в тази първа изложба на сецесиона, виенските автори също са на ниво. Густав Климт излага картината си *Музика*, а Йозеф Енгелхарт най-сетне може да участва със своите творби⁶. Изложбата е изключително успешна, макар някои

---

⁵ Barr, Herman. 1900. *Secession*. Wien: Wiener Verlag, 1900. 19

⁶ След завръщането си от Париж, Йозеф Енгелхарт предлага творбата си *Събирачката на череши* за изложбата в Künstlerhaus. Картината изобразява гола фигура на момиче, която Асоциацията отказва да изложи по морални

от произведенията да са твърде новаторски за вкуса на публиката. Повече от половината произведения биват закупени, а 56 802 души я посещават⁷. Към този момент все още не може да се говори за стил сецесион в пълния смисъл на думата – това е по-скоро намерение и име на реакционен устрем, без унифицирани стилови характеристики и избистрена концепция. Сецесион бива наричано всичко модерно и различно.

Художниците от *Виенски сецесион* се интересуват и от другите изкуства. Тук откриваме част от генезиса на тоталното произведение на изкуството и повелята за общност на изкуствата. Авторите на сецесиона откриват допирни точки с композиторите Густав Малер, Арнолд Шьонберг, вълнуват се от съвременната литература на Райнер Мария Рилке и Артур Шницлер.

Втората изложба на сецесиона се състои на 12 ноември, 1898 г., заедно с откриването на новата сграда на сецесиона. Йозеф Мария Олбрих – най-талантливият и блестящ ученик на Ото Вагнер, проектира тази причудлива сграда, която виенчани, с присъщата си духовитост, оприличават на „фурна“, „оранжерия“, „асирийска тоалетна“. Популярно става и наименованието Mahdi`s Tomb - гробницата на Махди⁸. Всичко, от конструкцията, до последния детайл, е внимателно и нарочно обмислено. Сградата е с квадратна основа, интериорното пространство е с формата на гръцки кръст. Олбрих проектира подобния на палатка остъклен купол като основен източник на светлина в сградата. Когато виждат монтирана тази позлатена ажурена полусфера от лаврови листа, виенчани измислят ново шеговито название – „златната зелка“⁹ (Фиг. 4). Ролята на това необичайно здание е да оповести раждането на новия виенски стил, възплъщавайки неговите идеи и стилови особености. Конструкцията се базира на основните геометрични форми – квадрат, куб, сфера. Пестеливата орнаменталност и употребата на геометрични елементи, стават отличителна черта на този виенския вариант на ар нуво. Втората изложба на сецесиона също има силно чуждестранно присъствие. Густав Климт се представя на нея с *Портрет на Соня Книпс* и *Атина Палада* (фиг. 5). Втората творба с инкрустираните златни елементи, предизвиква противоречиви реакции. Избистрянето на стила сецесион започва – започва и битката за отвоюване на неговото място. Първите организирани прояви на виенския сецесион са някак еуфорични. Те са събития сами по себе си. Яснота и концептуална концентрация могат да се усетят и наблюдават едва от четвъртата изложба, организирана от

съображения.

⁷ Hevesi, Ludwig. 1898. Die I Ausstellung der Vereinigung Bildender Künstler Österreichs. Zeitung: Ver Sacrum. 1898, Heft 5. S. 1-4

⁸ Гробница на религиозния водач и герой Махди, намираща се в Хартум, Судан

⁹ Hevesi, Ludwig. 1906. Acht Jahre Sezession. Kritik-Polemik-Chronik. Wien: Carl Konegen, 1906. pp. 63-72

Олбрих, и достигат своята кулминация в деветата, на Ролер¹⁰.

Третата изложба на сецесиона е доминирана от огромното платно на Макс Клиндер *Христос на Олимп*. Творбата е с дължина 9 метра и третира важната за художника тема за сливане на християнство и античност. Всъщност, това са двете високи теми в изкуството. Съчетаването на различности е характерно за течението сецесион. Уолтър Крейн, английският илюстратор, широко популярен във Виена от страниците на *The Studio*¹¹, също бива представен.

На четвъртата изложба специално внимание е отделено на скулптурата. Сред експонатите впечатление правят бюст на Роден и *Марк Антоний, теглен от лъвовете* на Артур Щрасер. При сецесиона скулптурата, с някои изключения, има по-малка роля в сравнение с приложните изкуства, живописата и архитектурата. Живописецът Макс Курцвайл представя своята *Дама в жълта рокля*. Това е портрет на съпругата му Марта Жио, изобразена в ослепително-жълта рокля. Въздействието на чистите ярки цветове е освежаващо и вдъхновяващо. Силните декоративни тоналности стават характерни за стила *Виенски сецесион*. Густав Климт участва с *Шуберт на пианото*. Херман Бар ласкаво се изказва за тази картина: „най-красивата“, „преливаща от тънката и характерна австрийска меланхолия“. Що се отнася до новия стил, по-важна е друга творба на художника – *Nuda Veritas*, макар на изложбата да не се радва на успех. Откровената голота, изобразена във фас, сякаш провокира зрителя. Волути и текст обрамчат женската фигура. Всъщност, смущава не разнообразният изразен език, свободно ползващ заемки от приложните изкуства, а директното послание на автора. Следвайки науката, в новия ѝ път към подсъзнателното, изкуството интуитивно обръща поглед навътре.

Особено важна е изложбата от 20 януари 1900 г., организирана от Коломан Мозер. Шеста по ред, тя е посветена на японското изкуство. Сецесионът, както и предхождащият го във времето импресионизъм, черпят вдъхновение от това далечно изкуство, с неговата ясна и категорична линеарност, с декоративния равен тон, с малките-големи теми и необичайната гледна точка. Тази изложба, преминала с неголям успех, всъщност дава сериозен тласък на новото течение.

Седмата изложба на сецесиона, открита през март 1900 г., е белязана с избухването на скандала, свързан с така наречените Факултетни картини на Густав Климт. През 1893 г. Министерството на образованието възлага на Густав Климт и Франц Мач голяма поръчка. Тя се състои от монументални алегии за всеки от четирите класически факултета на Виенския университет и централна композиция, озаглавена *Триумф на Светлината* - символ на

---

¹⁰ Waissenberger, Robert. Vienna Secession. NY: Rizzoli International Publications,inc, 1977 p. 44

¹¹ Лондонско илюстрирано списание за изящни и приложни изкуства, издавано от 1893 до 1964 г.

просветлението. На Густав Климт са възложени трите теми *Философия*, *Правосъдие* и *Медицина*, а Франц Мач поема *Богословие* и централната композиция. *Философия*, която Климт излага на седмата изложба на сецесиона, повдига спор за морала в изкуството¹². Оказва се, че виенската общественост не е узряла за дързостта и откровеността на художника. Лудвиг Хевеси коментира събитията от това време с чувство за хумор. Според него, професорите, родени в ерата на изобразяване на анекдоти, демонстрират отвращение от модерното изкуство изобщо, и от сецесиона, в частност¹³.

Тази изложба бива посетена от рекорден брой зрители – 35 000. Дискусионната картина на Климт бива свалена преди края на събитието, но не заради яростната критика, а за да бъде изпратена в Париж за участие в Световното изложение, където печели златен медал. Фрапираща е разликата в оценката на изкуството на Густав Климт във Виена и зад граница.

Осмата изложба на сецесиона (3 ноември – 27 декември 1900 г.), става сцена на световните постижения в приложните изкуствата и занаятите (фиг. 6). Гостуват световно-известни дизайнери. Четворката от Глазгоу – Чарлз Рение Макинтош, съпругата му Маргарет Макдоналд, Франсис и Джеймс Макнейр; *Мезон модерн* на Ван де Велде и Гилдията на занаятите на Чарлз Робърт Ашби. Лудвиг Хевеси е дълбоко впечатлен от дизайна на Ашби, който „сякаш идва от правоъгълна планета“¹⁴. Този афинитет към геомертизация маркира развитието на виенския сецесион. Постиженията в областта на приложните изкуства, красотата и качеството на тези скъпи изделия, вдъхновяват създаването на Виенските работилници *Wiener Werkstätte*¹⁵, което става факт три години по-късно.

На световното изложение в Париж от 1900 г. *Виенски сецесион* бива представен най-вече с изделия на приложното изкуство. Пространството, което *Grand Palais* предоставя, е с дизайна на Йозеф Хофман, завесите и дамската са на Коломан Мозер. Сецесионът жъне фантастичен успех на този международен форум и то именно с дизайна.

Деветата изложба представя посмъртно картини на Джовани Сегантини. С 14 творби гостува Огюст Роден. Изложен е гипсов модел на знаковата му творба *Гражданите на Кале*, *Глава на Балзак* и *Ева*.

Началото на новия век е повратна точка за *Виенски сецесион*. Международните изложби

---

¹² Sternthäl, Barbara. 2012. Klimt Book. The Birth of Modernism. Vienna. Bohmann Druck und Verlag. 2012. p. 101

¹³ Hevesi, Ludwig. 1906. Acht Jahre. p. 243

¹⁴ Hevesi, Ludwig. 1906. Acht Jahre. p. 288

¹⁵ Работилницата на Чарлз Робърт Ашби (Гилдия на занаятите) вдъхновява приложниците Мозер и Хофман, които заедно с индустриалеца и меценат Фриц Варендорфер основават Виенските работилници. Това води до разцвет на приложните изкуства.

разширяват светогледа на публиката. Те вдъхновяват и задават естетически стандарти, които безспорно повлияват на новото течение. Сега сецесионът може да предложи своята алтернатива на чуждестранните си аналози. Той има свой специфичен облик, който залага на геометричните форми, за сметка на извитите игриви орнаменти. Ползват се различни като цвят, материал и текстура елементи. Позлата и емайл се редуват с мрамор и бетон, в ритмични и хармонични композиции.

За десетата изложба на сецесиона са поканени основно австрийски автори – време е за оценка и равностметка доколко срещата с чуждестранното изкуство е променила местното. Макар самата изложба да не е от най-успешните, тя има своето значение именно като моментна снимка на случващото се. Всички изложени творби са рамкирани и адекватно аранжирани. На тази изложба е премиерата на *Медицина* на Климт – втората от Факултетните картини. Това предизвиква нов скандал.

Единадесетата изложба на сецесиона е посветена на Йохан Виктор Крамер. Подобна чест бива оказана само на още двама автори – Густав Климт (14 ноември 1903 до 6 януари 1904 г.) и Йозеф Енгелхарт (1909 г.).

Следващата, дванадесета по ред изложба на сецесиона, запознава виенчани с изкуството на Скандинавия и Швейцария. Сред поканените автори са Ян Тороп и Едуард Мунк. На тази изложба са показани и творби на Николай Ръорих.

Морска Идиллия на Арнолд Бьоклин е водещото произведение на тринадесетата изложба. Неговият странен, поетичен свят очарова и вдъхновява художници и композитори.

Четиринадесетата изложба на сецесиона е знакова (Фиг. 7). Тя е посветена на композитора Лудвиг ван Бетовен. Открива се на 15 април 1902 г. Изложбата представлява мащабен опит за представяне на цялостно (тотално) произведение на изкуството. По проекта работят 21 творци, ръководени от Йозеф Хофман. Вътрешното пространство на сградата е осмислено като своеобразен храм на изкуството. Публиката го обхожда, следвайки ритмиката на артефактите. В централната част е разположена скулптурата на Бетовен, изваяна от Макс Клингер (Фиг. 8). За *Виенски сецесион* Бетовен е инкарнация на гения. Творчеството му е проникновена възхвала на любовта и на саможертвата, която може да донесе изкупление на човечеството. Бетовен на Клингер много напомня древногръцка статуя на божество, съчетавайки физическа и духовна красота. Голият Бетовен, със стиснат юмрук и поглед отправен нагоре, символизира спасителя и предводителя. Йозеф Хофман е натоварен с вътрешната декорация, която е семпла – естествен бетон – за да се концентрира вниманието върху експонатите от експозицията. Тук разпознаваме вагнеровия апел за синтез на всички изкуства – живопис,

скулптура, архитектура и музика. Представена е нова оркестрация на Девета симфония на Бетовен, дирижирана от Густав Малер – директор на Виенската опера по това време.

На тази изложба е представен фризът *Бетовен*, едно от знаковите произведения на Густав Климт, еманация на виенския сецесион. Съчетание от мозайка и живопис, с редуващи се равни полета и инкрустации, с геометрични, изчистени линии, богатство на материали и текстури. Съвършено нов и изведен до знаковост език. Фризът е подчинен на идеята, че единствено изкуството може да отведе човечеството в идеалния свят на щастието (Фиг. 9,10,11). Изложбата е посрещната със смесени чувства. Макар Хевеси да я определя като връх на модерното изкуство¹⁶, други я осъждат категорично. Голотата, която е изобразена в скулптурата, фриза и картините, все още скандализира. Решението Бетовен да бъде представен гол е светотатство.

Шестнадесетата изложба на сецесиона (1903 г.), е посветена на импресионизма. Президентът на сецесиона Вилхелм Бернатциг прекарва месеци в Париж, за да осигури картините за нея. Влиза в контакт с Дюран-Рюел и други търговци на импресионистични картини. Помощ оказват историците Рихард Мутер и Юлиус Грефе. Заглавието на изложбата е *Развитие на Импресионизма в живописа и скулптурата*. Импресионизмът бива представен като феномен в историята на изкуството, чиито корени и относителни паралели могат да бъдат открити още през ренесанса и готическото изкуство. Творби на Диего Веласкес, Франциско де Гоя, Йожен Дьолакроа, Оноре Домие, Джон Констабъл и Уилям Търнър илюстрират това. Отделна зала е посветена на японската гравюра и *старите майстори на японско изкуство Хокусай и Утамаро*, както са наречени в предговора на каталога от изложбата. Представен е цвета на течението импресионизъм - Мане, Моне, Реноар и Дега. Изложени са и предшествениците на новите течения в изкуството – Тулуз-Лотрек, Винсент ван Гог, Пол Гоген, Едуар Вюйар и Пиер Бонар. Показани са и няколко платна на Пол Сезан. Изложбата е подредена в тематични секции. В секция *Преход към стилизация* са поставени творбите на Ван Гог, Тулуз-Лотрек, Вюйар, Дени, Редон и Гоген. Тази формулировка цели да акцентира на допирните точки с новия стил – сецесиона, който, според тях, се явява своеобразна кулминация на всичко, случило се до онзи момент. Изложбата е едно от най-важните събития за сдружението и най-мощното представяне на френско изкуство във Виена в началото на века.

Седемнадесетата изложба (1903 г.) е посветена на сецесиона. Всеки автор има отделно помещение за своето изкуство. Целенасочено се търси декоративния ефект, който движимите произведения на изкуството могат да създадат в дадено пространство, без да са изначално

---

¹⁶ Hevesi, Ludwig. 1906. Acht Jahre. p. 390

предвидени за него. През същата година се открива осемнадесетата изложба, посветена на Густав Климт. Тя продължава от 14 ноември 1903 до 6 януари 1904 г. Густав Климт, още от основаването на *Виенски сецесион*, е една от водещите фигури в него. Той е и най-търсеният и същевременно най-критикуваният автор във Виена. Изложбата представя 80 негови творби – 40 живописни платна и 40 етюда, проследяващи всички етапи на развитието на художника, още от основаването на дружеството. В зала IV са изложени трите *Факултетни картини - Медицина, Философия* и последната, неизлагана до момента, *Правосъдие*. Фризът *Бетовен* продължава да краси зала номер III. *Сребърна рибка, Юдит и Nuda Veritas* са разположени под фриза (Фиг.12). Това е единствената самостоятелна изложба, която Густав Климт показва през живота си.

През 1904 г., на деветнадесетата изложба на сецесиона, сред поканените е Фердинанд Ходлер, който участва с 31 картини. Сред тях са *Ден и нощ, Разочарованите, Вилхелм Тел, Евритмия*. Изложбата е успех за Ходлер, който до момента не е излагал толкова много свои творби на подобен форум. Едуард Мунк също представя свои картини и се радва на успех. Всяко едно събитие, организирано от *Виенски сецесион*, е знаково и важно. Със стремежа да бъдат представени чуждестранни творци, да бъде обхванато всяко едно ново и интересно явление, експозицията да бъде тематична и цялостна, авторите на сецесиона пишат история. Дружеството не се обезкуражава от публикациите в пресата – “*предпочетени са грозотата, мъглявата неяснота и ненужната голота*”¹⁷, нито от обвиненията в закъсняла модерност.

Двадесетата изложба е последната, в която Густав Климт участва. На нея той представя *Водни змии*. Еротиката и темата за любовта между жени повдига още полемики. Предстои Климт да се раздели с виенското сдружение на сецесиона. На лице са противоречия, които не могат да бъдат преодоленни.

Главната цел на *Виенски сецесион* е да се даде тласък на новите артистични тенденции. Споменахме колко важно за представителите му е да се преодолее комерсиалното отношение към изкуството – изкуство за самото изкуство; изкуство за всички и навсякъде. Но идеята е утопична в своя зародиш. Големите проекти, които евентуално могат да представят в пълнота ролята на сецесиона – цялостното произведение на изкуството, се нуждаят от сериозно финансиране, а конвенциите не кореспондират на веруюто на сецесиона за художника - демиург. Противоречията в съюза са от всякакъв характер. Онези представители, които се противопоставят на историцизма и академизма и донякъде на импресионизма, се диференцират от натуралистите, като последните припознават импресионизма. Сецесионът издига приложните

---

¹⁷ Nebehay, Kristian. 1969. Gustav Klimt. Dokumentation. Galerie M. Nebehay, 1969. p. 236

изкуства на пиедестал. С помощта на *Виенските работилници* идеята обитаемата среда да се превърне в цялостно произведение на изкуството може да бъде осъществена. Архитектът Ото Вагнер провежда реформа във Виенското училище за изкуства и занаяти. Членовете на сецесиона Йозеф Хофман, Коломан Мозер и Алфред Ролер са назначени за преподаватели в него.

Същевременно се задълбочава конфликтът между двете групи в сецесиона – привържениците на изящно и на приложно изкуство. Лудвиг Хевеси в книгата си *Осем години сецесион* с това пише за сецесиона: „Този символ на солидарност, на интелектуално, морално и артистично сближаване, който беше засаден в столицата на несъгласието... яростно защитава индивидуализма... Всички постигнаха напредък в очевиден паралелизъм, който след седем години се оказва решително разминаване”¹⁸.

Климт и приближените му напускат сдружението. Приключва героичният период на сецесиона¹⁹. Сградата на *Виенски сецесион* остава в ръцете на консерваторите. Помещенията на Виенските работилници на Neustiftgasse и галерия Митке не са достатъчни, за да продължи бурната изложбена дейност, така важна за групата на Климт²⁰. През 1906 г. те регистрират нова организация *Съюз на австрийските художници* (Osterreichischer Künstlerbund). Открива се нова изложбена зала, проектирана от Хофман на Lothringerstrasse. Тя включва 54 изложбени помещения, кафене, тераси и градина. В нея през летата на 1908 и 1909 год. отново бива излагано всичко, което е ново и революционно в изкуството. Двете изложби *Kunstschau*, които се състоят в новата изложбена зала, се оказват финансов неуспех. Първата е посветена на австрийското изкуство. Климт, в качеството си на президент на новото обединение, открива изложбата с цитат от Уилям Морис²¹: „И най-незначителният предмет, ако е изработен перфектно, допринася за красотата на този свят“. Публиката бива посрещната от изложба на детски рисунки – изкуството, каквото трябва да бъде – свободно, искрено и ново. Надписът над портала зове – *Der Zeit ihre Kunst, der Kunst ihre Freiheit* – това е оригиналното мото на *Виенски сецесион*, което през недалечната 1898 г. украсява сградата на сецесиона. Журито на *Kunstschau* настоява творбите на Оскар Кокошка да бъдат отхвърлени, Климт яростно се противопоставя: „Длъжни сме да предоставим на артист с изключителен талант възможността да се изрази. Дори

---

¹⁸ Hevesi, Ludwig. 1906. Acht Jahre. p. 502

¹⁹ Vergo, Peter. 1975. Art in Vienna. p. 179

²⁰ Густав Климт, Йозеф Хофман, Коломан Мозер, Макс Курцвайл, Вилхелм Лист, Емил Орлик, Ото Вагнер, Карл Мол и др., които на 14 юни 1905 г. напускат *Виенски сецесион*

²¹ Английски дизайнер, изтъкнат представител на движението Arts&Krafts

цената да е провал на изложбата. Това е наш дълг!“²².

Изложбата от 1909 г. Internationale Kunstschau, подобно на шестнадесетата изложба на сецесиона, цели да представи авангардното изкуство в Европа и най-вече във Франция. Трима от предтечите на модерната живопис – Ван Гог, Гоген и Мунк за пореден път биват представени на виенската публика. Участват творби на набистите Бонар, Вюйар и Дени, на фовистите Матис и Вламенк и др.

Двете изложби са финансово катастрофални и изчерпват средствата за евентуална следваща изложба. Определено може да се твърди, че периодът между последната Kunstschau от 1909 г. и избухването на Първата световна война е “празен”, що се отнася до културни прояви²³.

Предстои да се разрази нова буря, такава, която носи масова разруха и слага край и на златната ера във виенското изкуство. Първата световна война.

Двадесет и четвъртата изложба на сецесиона, посветена на религиозното изкуство, е без групата на Климт. Липсата на творбите на Мозер, Олбрих, Хофман и Климт прави изложбата някак безцелна. Картините на Василий Кандински не биват одобрени за участие.

Есенната изложба от 1906 г. е посветена на Йожен Кариер, който почива през същата година. Творбите му са далеч от сецесиона, но са ценно постижение за изкуството. Друг участник в изложбата е Чарлз Робърт Ашли, типичен представител на сецесиона.

На двадесет и петата изложба гостува Мюнхенски сецесион. Сред участниците е Франц фон Щук. Петнадесет години след първото си представяне на виенска сцена, мюнхенското изкуство е загубило много от величието си.

Тридесет и първата изложба е посветена на руското изкуство. Това е поредната проява на интерес към случващото се зад граница.

Тридесет и четвъртата изложба на сецесиона (1909 г.) е посветена изцяло на Йозеф Енгелхарт. Тя проследява цялостния му творчески път и обхваща 233 платна. Повлиян от френския импресионизъм, трудолюбив и постоянен, Енгелхарт е пример най-вече за сила на духа и упоритост в следването на избрания път. Художникът има отношение към разцепването на сецесиона. След разрива с групата на Климт, влиянието му във *Виенски сецесион* значително нараства.

Интересна е изложбата от 1910 г., озаглавена *Изкуството на жените*. Представени са Берта Моризо, Кете Колвиц, Тина Блау. Това е първата изложба за *Съюза на жените художници*

---

²² Zuckerkandl, Bertha. Einiges über Klimt. Wien: Volkszeitung, 1936

²³ Vergo, Peter. 1975. Art in Vienna. p. 202

в Австрия. Обществото се променя и развива.

През 1912 г. се организира възпоменателна изложба на Рудолф фон Алт. Способността на художника да предлага винаги ново и интригуващо изкуство, дори на преклонна възраст, вдъхновява и е важен пример. Постепенно сред художниците се оформя група, която се стреми да върне реализма в творбите си.

Сецесионът променя културния живот във Виена. Повлиява на литературата и музиката. Поеми на Ото Биербаум и Рихард Демел се публикуват на страниците на *Ver Sacrum*. Също и творби на Морис Метерлинк, Кнут Хамсун, Питър Алтенберг.

Младото поколение автори като Оскар Кокошка и Егон Шиле говорят на нов език. Егон Шиле е художникът, който се опитва да възроди изложбената дейност на *Виенски сецесион* след войната. Изложбата от 1918 г., четиридесет и девета по ред, е организирана от него. В изложбата участват Георг Меркел, Феликс Албрехт Харта, Йоханес Фишер, Ернст Вагнер, Франц фон Цюлов, Лудвиг Хайнрих Юнгникел. Отсъстват творбите на Оскар Кокошка. Това се дължи на конфликт между него и Егон Шиле. Плакатът за изложбата също е дело на Шиле. Той излага някои от най-значимите си творби: *Възкресение*, *Четири дървета*, *Портрет на Виктор Ритер фон Бауер*, *Семейство* (Фиг. 13). За него тази изложба е голям успех – артистичен и финансов. Но през октомври 1918 г. той почива. Сред участниците в тази изложба, малка част членуват в дружеството. Представени са новите виенски художници, които ще работят и излагат през следващите две десетилетия. „Сякаш духът на сецесиона се обновява“²⁴.

1918 г. отбелязва края на *Виенски сецесион*. През тази година почиват много от знаковите за течението фигури – Густав Климт, Коломан Мозер, Егон Шиле и Ото Вагнер. Задават се нови идеи, които ще кристализират в нови течения – кубизъм, експресионизъм, функционализъм. Сградата на сецесиона е свещената територия, на която се случва раждането на стила *Виенски сецесион*. Изложбите са в съзвучие с концепцията на сецесиона да се стимулира международното участие, за да се култивира трайно вярата в съществуването на изкуство отвъд границите на историцизма²⁵. Отделните подразделения на изкуството – приложно и изящно – изравняват своя статус. Част от приходите от изложбите се разходват за закупуването на творби, които да обогатят фонда на държавните галерии. Членовете на дружеството излагат творбите си основно на изложбите на сецесиона, както и на международни форуми, които популяризират виенското изкуство. Изложбите са тематично организирани, като всеки елемент – интериор,

---

²⁴ Waissenberger, Robert. 1977. Vienna Secession. p. 112

²⁵ *Historismus*. Стил в изкуството, комбиниращ различни елементи от предходни стилове и предимно исторически сюжети, в опит да се създаде нова естетика.

експонати и изложбена сграда – са в съзвучие с концепцията за естетизация на средата и вкуса, залегнала в доктрината на *Виенски сецесион*. *Ver Sacrum*, периодичното издание на сецесиона, документира проявите и популяризира течението, като то, само по себе си, е произведение на изкуството. Мотото на сецесиона гласи: На всяко време неговото изкуство! На всяко изкуство неговата свобода! Ражда се нов стил.

Списък на цитираната литература:

- Коева, Красмира.** *Сецесионът и неговият отглас в българската живопис*. сп. *Проблеми на изкуството*, 2000, бр.3, София,
- Barr, Herman.** 1900. *Secession*. Wien: Wiener Verlag, 1900
- Hevesi, Ludwig.** 1906. *Acht Jahre Sezession. Kritik-Polemik-Chronik*. Wien: Verlagsbuchhandlung Carl Konegen, 1906
- Hevesi, Ludwig.** 1898. *Die I Ausstellung der Vereinigung Bildender Künstler Österreichs*. Zeitung: *Ver Sacrum*, 1898. Heft 5
- Nebehay, Kristian.** 1969. *Gustav Klimt. Dokumentation*. Galerie M. Nebehay, 1969
- Nebehay, Christian M.** 1987. *Ver Sacrum 1889 – 1903*. New York: Rizzoli, 1987
- Sternthal, Barbara.** 2012. *Klimt Book. The Birth of Modernism*. Vienna. Bohmann Druck und Verlag, 2012
- Salten, Felix.** 1924. *Gustav Klimt, in Geister der Zeit - Erlebnisse*, Vienna, 1924
- Vergo, Peter.** 1975. *Art in Vienna – 1898-1918. Klimt, Kokoschka, Shiele and their Contemporaries*. Oxford: Phaidon Press Ltd., 1975
- Waissenberger, Robert.** *Vienna Secession*. NY: Rizzoli International Publications.inc, 1977
- Zuckerandl, Bertha.** *Einiges über Klimt*. Wien: Volkszeitung, 1936

